

Rimskodobna panonska keramika s premazom s lokaliteta Sisak, Sv. Kvirin

---

Krička, Jan

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:706179>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za arheologiju

Diplomski sveučilišni jednopredmetni studij arheologije

The seal of the University of Zadar is a circular emblem. It features a central illustration of a domed building, likely the main university building. The text 'SVEUČILIŠTE' is written along the top inner edge, and 'U ZADRU' along the top outer edge. The bottom inner edge contains 'UNIVERSITAS STUDIORUM JADERTINA' and the bottom outer edge contains '1396' and '2002'.

Jan Krička

**Rimskodobna panonska keramika s premazom
s lokaliteta Sisak, Sv. Kvirin**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru

Odjel za arheologiju

Diplomski sveučilišni jednopredmetni studij arheologije

Rimskodobna panonska keramika s premazom s
lokaliteta Sisak, Sv. Kvirin

Diplomski rad

Student/ica:

Jan Krička

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Igor Borzić

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Jan Krička**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Rimskodobna panonska keramika s premazom s lokaliteta Sisak, Sv. Kvirin** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Nijedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da nijedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 13. ožujka 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. PANONSKA KERAMIKA S PREMAZOM.....	3
2.1. Povijest proučavanja i teorije nastanka	3
2.2. Karakteristike i produkcija	4
2.3. Glavni produkcijski centri	6
3.1. Povijesni pregled grada Siska	17
3.2. Sisak, Sv. Kvirin	18
3.3. Panonska keramika s premazom iz Siska	21
3.4. Obrada materijala s lokaliteta Sisak, Sv. Kvirin	22
4. ZAKLJUČAK	27
5. LITERATURA.....	29
6. KATALOG	34

1. UVOD

Panonska keramika s premazom (PKP) u okvirima arheoloških istraživanja izdvojena je krajem 19. stoljeća, ali unatoč tomu do danas je stupanj obrade izrazito nizak. Takvo stanje očituje se u manjku opsežnih objava, analiza i klasifikacije pojedinih podtipova što zasad znatno otežava izradu preciznije tipologije unutar razdoblja njezine proizvodnje i distribucije. Manjak informacija također proizlazi iz čestog izostanka jasna prepoznavanja panonske keramike s premazom kao zasebnog tipa rimske keramike ili njezina atribuiranja kao imitacije/kopije u arheološkoj literaturi poznatije pod nazivom *terra sigillata*. Unatoč tomu danas je jasno da se PKP pronalazi na gotovo svim rimskim lokalitetima koji geografski i vremenski odgovaraju njegovu optjecaju unutar rimskog društva. Jedan je od tih lokaliteta i antički grad Siscia odakle potječe i keramička građa obrađena u ovom radu. Unutar rada bit će predstavljena panonska keramika s premazom preko njezinih općih karakteristika, kronologije i distribucije unutar Rimskog Carstva s posebnim naglaskom na obradu i katalog one pronađene na lokalitetu Sisak, Sveti Kvirin. Cilj izrade rada je, uz već navedenu obradu materijala, doprinijeti arheološkoj zajednici upotpunjavanjem šire slike o rimskoj materijalnoj kulturi grada Siska, jednog od najvažnijih gradova nekadašnje rimske države.

2. PANONSKA KERAMIKA S PREMAZOM

2.1. Povijest proučavanja i teorije nastanka

Povijest proučavanja rimske panonske keramike s premazom u arheološkim krugovima započinje u 19. stoljeću, preciznije 1884. godine, kada ju mađarski arheolog Bálint Kuzsinszky prepoznaje kao proizvod panonskoga regionalnog karaktera, ali bez jasnih odrednica i nazivlja pod kojima će kasnije biti poznata.¹ Eva Baranyai Bonis 1942. godine prva daje jasnu definiciju panonske keramike s premazom kroz hipotezu o trima glavnim utjecajima njezina postanka. Glavni je pokretač i izvor utjecaja promjena geopolitičkog stanja u kojoj keltski keramičari s područja Panonije potpadaju pod kontrolu rimske države mijenjajući stil proizvodnje zbog dolaska naseljenika rimskih keramičara i integracije u veliko tržište Rimskog Carstva. Tri utjecaja prema Bonis su: utjecaj rimske *terre sigillate*, oblici keramike s područja zapadne Belgije (*Belgica*) i utjecaj sjevernotalijanske keltske zajednice.² Drugačiju hipotezu postavlja Olga Brukner 1981. godine koja tvrdi da je PKP imitacija *terre sigillate* ili *terre nigre* zbog čega je dolazilo do propusta u prepoznavanju i odvajanju panonske keramike prilikom arheoloških istraživanja.³ Grupe keramike koje se mogu interpretirati kao imitacije italske *terre sigillate* pronalaze se na širokom prostoru nekadašnjeg Rimskog Carstva čime se vodi teorija da panonska keramika s premazom također pripada u tu kategoriju keramičkih proizvoda koji nastaju dolaskom rimskih legija i doseljenih obrtnika u novoosvojena područja.⁴ Primjeri imitacija dobro su dokumentirani na prostoru Hispanije, Grčke, Galije, Britanije i Norika gdje lokalni obrtnici ubrzo preuzimaju tehnologiju i oblike rimske *terre sigillate* uspostavom rimske vlasti. Imitacije se unatoč tomu međusobno razlikuju po regionalnim karakteristikama u mjeri koja ovisi o regiji, ali je tipološki jasno da nastoje kopirati ili imitirati *terru sigillatu*. Takav proces primijećen je i na prostoru Panonije čime se zbog manjka detaljnijih obrada PKP-a dolazilo do zaključka da se također radi o imitaciji. Unatoč tomu daljnjim istraživanjima i analizama pronađenog materijala danas se za PKP sa sigurnošću može reći da se radi o zasebnom stilu koji je nastao kao spoj ideja i metoda rimskih

---

¹ E. SCHINDLER KAUDELKA, 2022, 6.

² E. BARANYAI BONIS, 1942,

³ O. BRUKNER, 1981, 186 – 189.

⁴ E. SCHINDLER KAUDELKA, 2022, 7.

novodoseljenih keramičara s tradicijom lokalne panonske produkcije domorodačkih obrtnika čime se objedinjuju pojedini elementi prethodnih teorija.

Austrijske arheologinje Kristina Adler-Wölfl i Izida Berger-Pavić na temelju istraživanja i obrade panonske keramike s lokaliteta Vindobona i Carnuntum postavljaju naziv *Pannonische Glanztonware* koji je danas općeprihvaćen naziv na njemačkom jeziku uz *Pannonian slipped ware* (PSW) na engleskom i panonska keramika s premazom na hrvatskom jeziku (PKP).⁵ Odličan primjer snažnog utjecaja PKP-a vidljiv je na prostoru Dacije nakon Dačkih ratova (101. – 102 g., 105. – 106. g.). Dolaskom rimskih keramičara s područja panonskog teritorija rimske države u novoosvojenu Daciju utjecaj PKP-a u kombinaciji s elementima lokalne dačke keramičarske produkcije nastaje potpuno zasebna grupa rimske keramike specifična za to područje s gotovo identičnim procesom kojim je nastao i PKP.⁶

Slika 1: Panonska keramika s premazom (E. SCHINDLER KAUDELKA, 2022, 5.)

2.2. Karakteristike i produkcija

Osnovne karakteristike panonske keramike s premazom određuju je kao keramiku visoke kvalitete, proizvođene na teritoriju rimskih provincija Panonije, Norika i Mezije. Pojavljuje se u drugoj polovici 1. stoljeća s kontinuiranom proizvodnjom do kraja 2. stoljeća u zapadnoj Panoniji, a u 3. stoljeću na području istočne Panonije. Tradicija proizvodnje PKP-a nakon 3. st. zadržava se samo u nekoliko karakterističnih oblika do kasne antike u 4. stoljeću.⁷ PKP je

⁵ T. LELEKOVIĆ, 2022, 75.

⁶ E. SCHINDLER KAUDELKA, 2022, 18.

⁷ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 31.

izrađivan na brzorotirajućemu lončarskom kolu, na površinu je nanesen premaz koji nakon pečenja u oksidacijskim i redukcijskim uvjetima može biti crne, sive, crvene, narančaste i smeđe boje u sjajnoj ili mat varijanti, a ponekad su se pečenjem dobivali i kombinirani koloristički premazi što se u analiziranom materijalu iz Siska može vidjeti na primjercima kat. br. 38., 41., 42., 74. Širokim repertoarom oblika, od kojih mnogi imitiraju oblike *terre sigillate*, dominiraju sferične zdjele, tanjuri, šalice i kaleži. Većina posuda ne nosi nikakvu dodatnu dekoraciju, no one dekorirane ukazuju da su korištene različite tehnike ukrašavanja, prije svega ruletiranje i utiskivanje ili njihova kombinacija.⁸ Određene posude sadrže i pečatirane ukrase floralnih motiva ili oznaka radionica što su važni pokazatelji pozicije i snage proizvodnih centara uz ostale lokalitete o kojima će kasnije biti riječi.⁹

Kako je već naglašeno, Panonija se ističe kao glavna i izvorna regija produkcije PKP-a uz Meziju i Norik s time da je važno naglasiti da u Noriku unatoč pronađenim primjercima zasad nema definitivno potvrđenog centra produkcije.¹⁰ Panonska produkcija dijeli se prema međusobnim razlikama u sastavu gline, u tipologiji oblika, motivima dekoracije i geografskom području na tri zasebne grupe: Sjeverozapadna Panonija, Sjeveroistočna Panonija i Južna Panonija. Južnopanonska grupa se zbog veličine teritorija koji pokriva dodatno dijeli na Jugozapadnu i Jugoistočnu grupu. Dodatne distinkcije između dviju podgrupa uviđaju se u sastavu gline, motivima dekoracije, oblicima posuđa i distribucije. Jugozapadni primjerci imaju sivocrnu, smeđu, sivu i crvenu boju premaza nakon pečenja dok je posuđe jugoistočne grupe sivocrne i crvenonarančaste boje. Oblici zdjela obiju grupa imaju sigilatne oblike, ali s razlikom u većoj tipološkoj brojnosti kod jugoistočne, kod koje se također pojavljuju i originalni oblici panonske keramike malenih zdjela zaobljena oboda i hemisferičnih zdjela blago zakošena oboda.

Distribucija PKP-a u glavnini je ograničena na regije proizvodnje i najbliže geografski povezana područja poput Dalmacije i Sjeverne Italije gdje su pronađeni primjerci Jugozapadne grupe.¹¹ PKP tijekom svoje proizvodnje po popularnosti prestiže *terru sigillatu*, ali samo u

---

⁸ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 31.

⁹ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 31.

¹⁰ E. SCHINDLER KAUDELKA, 2022, 6.

¹¹ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 31 – 35.

okviru svojih centara produkcije što ga u usporedbi s *terrom sigillatom*, istovremeno korištenom širom golemog teritorija Rimskog Carstva, klasificira kao regionalni proizvod.¹²

2.3. Glavni produkcijski centri

Teritorij rimske Panonije i Norika u cjelini sačinjava izrazito veliko geografsko područje čija intenzivna urbanizacija dovodi do povećanja potražnje za luksuznim proizvodima njihova stanovništva. Među luksuznim proizvodima se dakako ističe kvalitetna stolna keramika kojom se spomenuti prostor snabdijevao iz više različitih regionalnih središta, ali jednim dijelom i iz lokalnih produkcijskih centara. Unutar ovog poglavlja bit će obrađeni neki od glavnih keramičarskih centara koji su u svom repertoaru proizvoda sadržavali PKP počevši od centra Aquincum.

Rimski grad Aquincum u današnjoj Mađarskoj na području Budimpešte jedan je od glavnih gospodarskih, obrtničkih i keramičarskih središta te prema dostupnim podacima najstariji proizvodni centar panonske keramike s premazom Sjeverozapadne grupe. Proizvodnja u pet potvrđenih radionica ukazuje na intenzivnu i kontinuiranu proizvodnju tijekom razdoblja od kraja 1. do početka 3. stoljeća.¹³ Podjela PKP-a iz Aquincuma napravljena je izdvajanjem na radionice koje su ustanovljene analizom pečata na pojedinim ulomcima. Lágymányos radionicu predstavljaju proizvodi s pečatom u formi *planta pedis* i imenom majstora Deusa, a datiraju s kraja 1. stoljeća sve do početka 2. stoljeća.¹⁴ U istoj radionici aktivan je očigledno bio i majstor Resatus čije se ime pojavljuje pečatirano na PKP-u datiranom s kraja 1. stoljeća. Ime se pojavljuje u kombinaciji s preko stotinu različitih pečatiranih motiva dekoracije. Forma i ukras PKP-majstora Resatusa pokazuje utjecaj Sjeverne Italije i Južne Galije dok se za sirovinu isključivo koristila lokalna glina kojom se nakon pečenja dobivala keramika sive ili crvene boje koja je kvalitetom varirala od izvrsne do loše.¹⁵ Macellum tip 1 grupa pripada pretpostavljenoj radionici južno od ostataka macelluma, građevina s natkrivenim prostorijama za trgovinu, a datira iz prve polovice 2. stoljeća. Karakterizira ju ponavljanje pečata u obliku

---

¹² I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIČ, 2022, 40.

¹³ I. B. PAVIĆ, 2022, 134.

¹⁴ A. NAGY, 2022, 209 – 210.

¹⁵ A. NAGY, 2022, 210 – 212.

ovula.¹⁶ Mnogi ostali pečatirani ulomci keramike ne mogu se svrstati u posebnu grupu, već se kategoriziraju na temelju samog oblika ukrasa. Zaključno, izdvaja se grupa ulomaka koji se potpuno razlikuju od ostalih s pretpostavljenom datacijom u 3. stoljeće, dodatno potvrđujući duži kontinuitet proizvodnje panonske keramike s premazom u centru Aquincum.¹⁷

Slika 4: PKP s pečatima floralnih motiva (A. NAGY, 2022, 211.)

Slika 3: PKP s pečatima u formi *planta pedis* (A. NAGY, 2022, 211.)

Slika 5: Macellum grupa (A. NAGY, 2022, 212.)

Drugi važan centar produkcije jest Sirmium (Sremska Mitrovica) u današnjoj Srbiji kao središte Jugoistočne grupe PKP-a, a datira od druge polovice 1. do sredine 3. stoljeća.¹⁸ Glavna karakteristika panonske keramike iz Sirmija praćenje je tradicionalnih sigilatnih oblika posuđa i uvođenje potpuno novih oblika, ali količinski u manjem omjeru. PKP pronađen u Sirmiju ističe se i u pogledu premaza koji je uglavnom crvene boje što ukazuje na forsiranje oksidacijske tehnike pečenja. Prilikom analize keramičkog materijala ustanovljeno je 28 različitih oblika panonske keramike s premazom ukazujući na širok repertoar produkcije.¹⁹ Za 11 oblika ustanovljeno je korištenje sigilatnih formi među kojima se po popularnosti ističe zdjela Drag. 37. 15 oblika posuđa u Sirmiju klasificirano je kao lokalna forma nastala za izradu

¹⁶ A. NAGY, 2022, 212.

¹⁷ A. NAGY, 2022, 215.

¹⁸ I. B. PAVIĆ, 2022, 134.

¹⁹ J. DAVIDOVIĆ, 2022, 183.

PKP-a čiju je tipologiju napravila Ana Premk .²⁰ Istaknuti oblici su tanjur tipa III/8 zbog svoje učestalosti pronalaska na većini rimskih lokaliteta s prisutnošću panonske keramike s premazom i čaša IX/6 čiji su slični oblici pronađeni u Sisciji i klasificirani prema Ivani Miletić Čakširan pod PANONSKA ČAŠA TIP 1. Poseban nalaz tintarnice ukazuje na širu uporabu PKP-a izvan okvira uloge posuđa za posluživanje hrane i pića.²¹

Slika 6: PKP iz Sirmija (J. DAVIDOVIĆ, 2022, 196.)

Sljedeći je proizvodni centar Viminacium na položaju današnjeg sela Kostolac u Srbiji. Lokalitet pokazuje dokaze intenzivne obrtničke aktivnosti što odgovara njegovu povijesnom profilu kao glavnom gradu i centru produkcije rimske provincije Gornje Mezije. Keramičarska produkcija Viminacija zadovoljavala je lokalnu potražnju i bila je izvožena u Panoniju i Daciju. Centar pripada Jugoistočnoj grupi s kontinuitetom proizvodnje panonske keramike od 2. do sredine 4. stoljeća.²² Kao i u Sirmiju pronađena je keramika širokog repertoara oblika s razlikom u tome što prevladavaju oblici lokalnog podrijetla. Prevladava keramika tankih stijenki i srednje grubo posuđe oksidacijski pečeno s crvenim premazom koji se lako ljušti.²³ Na lokalitetu je tijekom arheoloških istraživanja pronađena i iznimno velika rimska nekropola s više od 12 500 grobova u kombinaciji inhumacijskih i incineracijskih ukopa. U sklopu nekropole pronađen je radionički kompleks za keramiku među kojoj su i primjerci PKP-a. Radionica je izrađivala posuđe direktno upotrebljavano u svrhu priloga za okolne grobove što objašnjava da 95 % keramičkih priloga iz grobova pripada lokalnoj produkciji iz te radionice, uključujući PKP. Dodatnim analizama utvrđeno je da keramika iz grobova lokalne produkcije ima znatno lošiju kvalitetu u usporedbi s keramikom nađenom u obližnjem naselju s posebno velikim varijacijama u kvaliteti, veličini i volumenu zdjela dok su vrčevi uniformni neovisno

²⁰ J. DAVIDOVIĆ, 2022, 185 – 187.

²¹ J. DAVIDOVIĆ, 2022, 188.

²² A. R. SAVIĆ, 2022, 199 – 200.

²³ A. R. SAVIĆ, 2022, 199.

o kontekstu u kojemu su pronađeni. Time se može pretpostaviti da je posuđe za svrhu grobnih priloga rađeno namjerno s manjim naglaskom na kvaliteti u odnosu na kvalitetnije primjerke za intenzivnu upotrebu znajući da se ono neće intenzivno koristiti, već prilagati u zatvorene grobne cjeline.²⁴

Slika 7: Rimska keramika iz Viminacija (A. R. SAVIĆ, 2022, 205.)

Nekadašnji rimski municipij *Claudium Celeia* na položaju današnjeg Celja u Sloveniji pokazuje dokaze aktivnosti lokalne proizvodnje keramike datirane na početak 1. stoljeća. Unutar granica municipija na lokalitetu Mariborska cesta pronađena je keramičarska radionica (Radionica 1) u kojoj su se izrađivale rane imitacije talijanske *terre sigillate*.²⁵ Radionica 1 najveća je i najmlađa od pronađenih sa 16 utvrđenih peći za keramiku koje su funkcionirale tijekom prva tri desetljeća 1. stoljeća. Premještanjem produkcije u posebni keramičarski kvart pronađen arheološkim iskapanjima na položaju Breg (Radionica 5) nastaje posebna lokalna skupina keramike pod nazivom Celjska keramika s premazom (*Celian Slip Ware*) koja se proizvodi do 4. i prve polovice 5. stoljeća. Položaj Breg glavna je produkcijska točka u nastavku celjske keramičarske proizvodnje s nekoliko pronađenih peći i mnogo fragmentiranih ulomaka keramike. Keramičarska je radionica radiokarbonski datirana u prvu polovicu 2. stoljeća. Nedaleko od položaja pronađena je i velika količina odbačenih fragmenata lokalno proizvedene keramike. Uz već spomenute pronađeno je još nekoliko radionica unutar grada i na periferiji od kojih su tri na položaju Mariborska cesta.²⁶ Među materijalom pronađen je žig za utiskivanje ukrasa na keramiku s motivom trolista koji nije nikada korišten, a datira se u

²⁴ A. R. SAVIĆ, 2022, 200 – 202.

²⁵ J. KRAJŠEK, T. ŽERJAL, 2022, 159.

²⁶ J. KRAJŠEK, T. ŽERJAL, 2022, 159.

prvu polovicu 2. stoljeća.²⁷ Samom obradom celjske keramike s premazom utvrđeno je da crveni premaz dominira dok je jedna trećina recipijenata pečena u redukcijskoj atmosferi s tamnosivim premazom, a u manjoj su količini prisutni narančasti i smeđi premazi. Glavni oblici datirani u 2. i 3. stoljeće su velike zdjele, šalice, tanjuri, čaše, mortariji, fini lonci, vrčevi i tanjuri.²⁸ Analizom ukrasa i oblika ustanovljena je velika sličnost između celjske i panonske keramike s premazom, čime bi se daljnjim istraživanjem vjerojatno rimska keramika iz Celja mogla objediniti kao lokalna varijanta PKP-a i tako sa sigurnošću potvrditi njegovu proizvodnju u Noriku.²⁹

Slika 8: PKP zdjela iz Celja (J. KRAJŠEK, T. ŽERJAL, 2022, 164.)

Drugi rimski lokalitet u Sloveniji *Poetovio* na položaju današnjeg Ptuja u Sloveniji pruža odličan uvid u razvoj i faze keramičarskog obrta u sferi distribucije i proizvodnje panonske keramike s premazom. Detaljnom analizom keramičke građe iz zapadne rimske nekropole otkrivene u 19. st. koju je proveo Janko Istenič omogućile su razdvajanje pojedinih faza kroz koje se mogu pratiti trendovi oblika i vrste upotrebljavane keramike od osnutka Poetova u 1. stoljeću do sredine 4. stoljeća.³⁰ Panonska keramika s premazom pronađena na više položaja lokaliteta pripada južnapanonskoj grupi uglavnom u formi tanjura i zdjela sigilatnih oblika. Osim nekropole na dvjema lokacijama otkriveni su ostatci rimskog naselja i keramičarska radionica. Nekropola je korištena od četrdesetih godina 1. stoljeća do kraja 2. stoljeća sa znatnim padom u količini importirane talijanske keramike u grobovima početkom druge polovice 2. stoljeća.³¹ Iskapanjem na položaju Vojarna stratigrafski su potvrđene četiri različite faze s jasnim promjenama u nalazima vrste, porijekla i oblika keramike. Prva faza datirana u

²⁷ J. KRAJŠEK, T. ŽERJAL, 2022, 161.

²⁸ J. KRAJŠEK, T. ŽERJAL, 2022, 170.

²⁹ J. KRAJŠEK, T. ŽERJAL, 2022, 163.

³⁰ M. JANEŽIĆ, E. SCHINDLER KAUDELKA, 2022, 171.

³¹ M. JANEŽIĆ, E. SCHINDLER KAUDELKA, 2022, 171 – 174.

drugu četvrtinu 1. stoljeća nema nalaza fine lokalno proizvođene keramike za razliku od druge faze datirane od kraja prve faze do početka 2. stoljeća u kojoj je ima mnogo. Treća faza datirana od kraja 1. stoljeća do druge polovice 2. stoljeća obuhvaća glavninu nalaza lokalnog PKP-a gdje dominiraju zdjele i tanjuri koje autori članka oblikom povezuju s Južnom Galskom Sigillatom, a ruletiranim ukrasom s afričkom sigilatnom (Slika 9). Utjecaj talijanskih sigilatnih oblika gotovo u potpunosti izostaje dok se nalazi karakterističnog tanjura tipa Soldatenteller i nekoliko ostalih ulomaka kvalitetnih tanjura analogijom dodatno također povezuju i s afričkom sigilatnom.³² Položaj kod srednje škole datiran u drugu polovicu 3. do 4. stoljeća otkriva ostatke naselja s nalazima kvalitetnih zdjela panonske keramike s premazom raznih oblika i dimenzija bez ikakvih naznaka utjecaja talijanske *terre sigillate* iz ranijih faza.³³ Ostaci keramičarske radionice otkriveni na položaju doma umirovljenika datirani od početka 2. stoljeća do sredine 3. stoljeća pokazuju širok repertoar proizvodnje keramike među kojom su i lokalne PKP zdjele sigilatnog oblika Drag. 37.³⁴ Zaključno, keramičarske radionice u Poetoviu izvrsno prikazuju postupnu tranziciju u proizvodnji kroz mijenjanje regionalnih utjecaja koji se očituju na primjercima lokalne keramike među koje potpada i PKP.

Slika 9: PKP zdjela s ruletiranim ukrasom iz Ptuja (M. JANEŽIĆ, E. SCHINDLER KAUDELKA, 2022, 175.)

³² M. JANEŽIĆ, E. SCHINDLER KAUDELKA, 2022, 174 – 175.

³³ M. JANEŽIĆ, E. SCHINDLER KAUDELKA, 2022, 177 – 177.

³⁴ M. JANEŽIĆ, E. SCHINDLER KAUDELKA, 177 – 178.

Kao što je već spomenuto ranije, PKP s prostora Hrvatske pripada u Južnu panonsku grupu koja se dodatno dijeli na Jugozapadnu i Jugoistočnu grupu. Čest je nalaz na rimskim lokalitetima u Hrvatskoj, a trenutačno ih je utvrđeno otprilike četrdeset. Siscia (Sisak), Mursa (Osijek) i Cibala (Vinkovci) glavni su pretpostavljeni produkcijski centri PKP-a u Hrvatskoj. Intenzivna je produkcija zasad pretpostavljena iz razloga što unatoč pronalasku znatne količine materijala, a ponegdje i peći, trenutno nema dovoljno sigurnih materijalnih dokaza o većoj intenzivnoj produkciji poput radioničkih kompleksa. Velik razlog tomu je dakako i manjak opsežnih analiza i objava.³⁵ Osim navedenih većih potencijalnih produkcijskih sjedišta zbog rasprostranjenosti nalaza pretpostavlja se postojanje manjih lokalnih radionica. Osim u hrvatskom dijelu južne Panonije lokaliteti se nalaze na prostoru Dalmacije na kojima su pronađeni primjerci keramike Jugozapadne grupe.³⁶ Izostanak univerzalne jasne tipologije otežava detaljnije analize zbog znatnih razlika između materijala nađenog u nekropolama i onog u urbanom kontekstu naselja.³⁷

PKP jugozapadne grupe nalazi se na nekropolama Stenjevec, Gornja Vas i Žumberak uz lokalitete s pretpostavljenim radionicama u Sisku i Osječenici. Na nekropoli Gornja Vas unutar grobova pronađeno je osamnaest zdjela datiranih od sredine 1. stoljeća do sredine 2. stoljeća. Zdjele su crvena, crna i siva premaza koji prevladava.³⁸ Pronađena su i dva najpopularnija oblika tanjura među panonskom keramikom s premazom naziva „Pompejski tanjur“ (Soldatenteller). Pojavljuju se u 1. stoljeću i traju u raznim varijantama do 4. stoljeća s karakteristikama plitkog tanjura zaobljena ruba sa sivim, crnim, crvenim ili smeđim premazom.³⁹

Unatoč geografskoj pripadnosti Jugozapadnoj grupi gradina Osječenica kod sela Gorička pokazuje primjetne razlike u građi u odnosu na ostale lokalitete grupe. Lokalitet zbog preslojavanja antičkih i prapovijesnih faza otežava preciznija datiranja pronađenog materijala.⁴⁰ Oblikom i premazom ulomci PKP-a datiraju se u 4. stoljeće čime se produkcija u Osječenici stavlja u posljednju fazu, iako su pronađeni i ulomci tipični za ranija razdoblja.

---

³⁵ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 32.

³⁶ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 32 – 35.

³⁷ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 40 – 41.

³⁸ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 35.

³⁹ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 36.

⁴⁰ I. O. ROGULJIĆ, 1998, 29.

Primjerci ranijih oblika kvalitetne su zdjele s crnim i crvenim premazom oblika Drag. 37 koje su se proizvodile tijekom 2. i 3. stoljeća, a u kontekstu nalaza na Osječenici navode se kao proizvodi iz Siscije.⁴¹ Premaz je visoke kvalitete i sjajan, iako su na ponekim ulomcima vidljivi potezi kista. Pronađena je neobična posuda koja odskaje od uobičajenih oblika grupe zbog svojeg profila u obliku badema i ukrasa izvedenog bijelom bojom. Pretpostavljen je potencijal Osječenice kao centra lokalne proizvodnje PKP-a zbog svojeg položaja na granici rimske Panonije i Dalmacije.⁴²

Slika 10: PKP iz Osječenice (I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 36.)

Lokalitet na krajnjem sjeveru Hrvatske kod Svetog Martina na Muri, rimskog naziva *Halicanum* ili *Alicanum*, ističe se nalazom dna s pečatiranim natpisom. Dno ulomka PKP-a i pripadni natpis datirani su u razdoblje s kraja 2. do početka 3. stoljeća. Oblik čitave posude vjerojatno je bio u formi Drag. 37, a glina posude je sivkastosmeđa s mnogo sitnih inkluzija željeza i kvarca bez premaza koji ili nije nanesen ili se odljuštio.⁴³ S unutarnje strane dna zrcalno je dva puta utisnut pečat VERUS/RE i dekoracija lista u negativu. Detaljnijom analizom zaključeno je da je natpis VERUS s dekoracijom lista jedan, a natpis RE drugi pečat koji su otisnuti zajedno u kombinaciji. Uža datacija u period između 180. i 210. godine moguća je, iako nesigurna zbog česte pojave imena Verus na keramici tog razdoblja. Porijeklo dna

⁴¹ I. O. ROGULJIĆ, 1998, 35.

⁴² I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 36.

⁴³ I. ANDRAŠIĆ, 2022, 67 – 69.

stavlja se u neku od istočnih radionica što je indikator trgovine i optjecaja raznih varijanti panonske keramike s premazom izvan matičnog teritorija proizvodnje unutar Panonije.⁴⁴

Slika 12: Pečatirana baza posude iz Sv. Martina na Muri (I. ANDRAŠIĆ, 2022, 69.)

Slika 13: Detalj pečata fotografiran mikroskopom (I. ANDRAŠIĆ, 2022, 70.)

Glavni predstavnici Jugoistočne grupe panonske keramike s premazom u Hrvatskoj pronađeni su na lokalitetima Cibala (Vinkovci) i Mursa (Osijek). Materijal iz Cibale, pretežno oblici tanjura i zdjela s karakteristikama sivocrnog i crvenonarančastog premaza, pronađen je tijekom istraživanja samog naselja. Pronađeni materijal ima detaljne analize strukture gline i premaza čime se izdvaja od ostalih lokaliteta gdje takve analize zasad izostaju. Analize uzoraka strukture pokazale su uniformnu raspodjelu elemenata u keramici što dokazuje da je glina za njezinu izradu proizašla iz iste lokacije odnosno lokalne radionice.⁴⁵

Slika 2: PKP iz Murse (T. LELEKOVIĆ, 2022, 76.)

⁴⁴ I. ANDRAŠIĆ, 2022, 70 – 71.

⁴⁵ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 37 – 40.

Trenutno je jedan od najboljih lokaliteta za proučavanje panonske keramike s premazom u Hrvatskoj rimski grad Mursa ispod današnjeg Osijeka. Položaj pronađene gradske nekropole ističe se količinom i očuvanošću PKP-a u usporedbi s ostalim lokalitetima. PKP iz Murse datira se u rasponu od kasnog 1. do 3. stoljeća što pokriva gotovo čitav razvoj i tijek distribucije. Analizama su također ustanovljene dvije zasebne grupe PKP-a na temelju oblika.⁴⁶ Obje grupe funkcioniraju istovremeno u okviru navedene datacije lokaliteta, iako nisu ustanovljene precizne kronološke faze razvoja među njima. Oblici prve grupe imaju uzor u importiranim primjercima *terre sigillate* za razliku od druge koja formira zasebne autentične oblike.⁴⁷ Prva faza nekropole funkcionirala je u razdoblju prije nego li je Mursa dobila status kolonije pod nazivom *Aelia Mursa* 133. godine. Istražena su 102 groba datirana između zadnjih nekoliko desetljeća 1. stoljeća i 2. stoljeća na temelju lucerni iz samih grobova. Period odgovara trendu opadanja importirane keramike iz talijanskih radionica u Panoniji te intenziviranju importa iz Galije.⁴⁸ Primjerci PKP-a pronađenih u grobovima međusobno se dijele u tri skupine ovisno o tome imaju li karakteristike importirane *terre sigillate* iz Italije, Galije ili autentičnog, potencijalno autohtonog stila same Murse. PKP izrađen po uzoru na *terru sigillatu* sjevernih talijanskih radionica najbrojniji je u pretkolonijalnoj fazi nekropole. Prevladavaju tanjuri i zdjele hemisferičnog tijela i zakrivljenog oboda. Posebno se izdvaja čaša koja je jedina primjer panonske keramike s premazom u Mursi pečatirana u formi *plante pedis* s imenom proizvođača „MARIVS“. Identičan natpis pronađen je na ulomku panonske keramike u Poetoviu (Ptuj) u Sloveniji.⁴⁹ Galski utjecaj vidljiv je na samo dvama primjercima posuda pronađenima u jednom grobu. Posude su hemisferične s reljefnom dekoracijom čija se proizvodnja datira od kraja 1. do sredine 2. stoljeća i također su takve zdjele pronađene u Poetoviu. Panonska keramika s premazom autentičnog stila odražava se u trima formama koje karakterizira konkavno tijelo i zadebljan obod posuda.⁵⁰ Na nekropoli je ustanovljena i faza nakon pretkolonijalne koja traje do sredine 3. stoljeća. Keramika iz kasnijih grobova pokazuje širi repertoar oblika i boja premaza od starijih. Sivi i crni premaz i dalje prevladavaju, ali se znatno

---

⁴⁶ T. LELEKOVIĆ, 2022, 76.

⁴⁷ T. LELEKOVIĆ, 2022, 76 – 77.

⁴⁸ T. LELEKOVIĆ, 2022, 76.

⁴⁹ T. LELEKOVIĆ, 2022, 77 – 78.

⁵⁰ T. LELEKOVIĆ, 2022, 79.

povećala količina primjeraka s crvenim premazom dok su žuti i smeđi iznimno rijetki. Oblici posuda s rebrima pružaju precizniju dataciju u prvu polovicu 2. stoljeća dok čaše s analogijama u Carnuntumu i Aquincumu ukazuju na postojanje zajedničkog tržišta koje se rasprostiralo širom Panonije. Nekropola u Mursi dodatno učvršćuje PKP kao zaseban i unikatan stil proizvodnje keramike u analizi konkretne građe koja pokazuje da baze panonskih recipijenata nemaju uvijek prisutan prsten na kojem čitava posuda stoji za razliku od sigilatnih primjeraka. Baza recipijenta time je jedan od glavnih autentičnih faktora panonske keramike s premazom u odnosu na *terru sigillatu*.⁵¹

Izvan prostora matične proizvodnje i distribucije PKP je prvi put pronađen u Dalmaciji 2006. godine, točnije u Zatonu, luci nekadašnjeg rimskog grada Enone (Nina). Ukupno petnaest lokaliteta ima potvrđene nalaze panonske keramike na obali i otocima Dalmacije s izrazitom koncentracijom u području Kvarnerskog zaljeva.⁵² Najveća koncentracija keramike nađena je na lokalitetima *Senia* (Senj), *Iader* (Zadar), *Nedinum* (Nadin), *Tragurium* (Trogir), *Siculi*, Soline kod Paklenih otoka, na otoku Korčuli i u Saloni (Solin). Prevladavaju primjerci keramike sa sjajnim sivim premazom dok je crveni premaz pronađen jedino u Baškoj. Oblici recipijenata su tanjuri, razne varijante po uzoru na oblik Drag. 37 i jednostavne hemisferične zdjele s ruletiranim i/ili utisnutim ukrasom i izvrnutim obodom.⁵³ Importirana panonska keramika s premazom u Dalmaciji i Akvileji datirana je u 2. stoljeće s porijeklom proizvodnje u radionicama južne Panonije. Gradovi Salona i Senia funkcionirali su kao distribucijski centri za čitavu regiju zbog svoje dobre prometne povezanosti i položaja. Kontekst pronalaska u urbanim sredinama kao i na nekropolama odgovara Panoniji s primjerom grobnog konteksta na nekropoli u Baškoj.⁵⁴

Navedena produkcijska središta pokazuju da je PKP bio važan socioekonomski i kulturološki element na prostoru proizvodnje i distribucije te vrste keramike, a čija je distribucija potvrđena i izvan matičnih regija na primjeru Dalmacije i sjeverne Italije. Radionice na području Hrvatske s naglaskom na Mursu i Sisciju ukazuju na potencijalnu snagu

---

⁵¹ T. LELEKOVIĆ, 2022, 81 – 83.

⁵² A. KONEŠTRA, V. GLAVAŠ, M. UGARKOVIĆ, 2022, 100.

⁵³ A. KONEŠTRA, V. GLAVAŠ, M. UGARKOVIĆ, 2022, 100.

⁵⁴ A. KONEŠTRA, V. GLAVAŠ, M. UGARKOVIĆ, 2022, 105 – 106.

proizvodnje koja će dodatnim istraživanjima i analizama pronađenog materijala vrlo vjerojatno parirati izvornom centru u Aquincumu.

Slika 11: PKP iz Sikula (A. KONEŠTRA, V. GLAVAŠ, M. UGARKOVIĆ, 2022, 104.)

3. SISCIA – SISAK, SV. KVIRIN

3.1. Povijesni pregled grada Siska

Prostor današnjeg grada Siska bilježi kontinuitet ljudske aktivnosti i naseljavanja još od prapovijesti s najranijim dokazima o nastanku naselja u starijem brončanom dobu oko 1000. godine prije Krista. Naselje je formirano na desnoj obali rijeke Kupe kod položaja Pogorelac te će se u periodu 2. i 1. stoljeća prije Krista proširiti i na suprotnu lijevu obalu. Upravo u to vrijeme naselje se prvi put pojavljuje u antičkim literarnim izvorima pod nazivom Segesta.⁵⁵ 35. godine prije Krista Rimljani predvođeni Oktavijanom osvajaju grad nakon jednomjesečne opsade nakon koje prostor trajno potpada pod kontrolu rimske države. Segesta od tada postaje rimska Siscia čije se lokalno stanovništvo uz dotok italskih doseljenika postupno romanizira. Grad dobiva status kolonije 71. godine u vrijeme cara Vespazijana s punim nazivom *Colonia Flavia Siscia* čime je obilježena važna točka u kontinuiranom razvoju i prosperitetu naselja od dolaska Rimljana. Ekonomski procvat i geostrateški položaj također su omogućili da se Siscia razvije u snažan centar obrta i administracije rimske Panonije čemu svjedoče i kovnice carskog novca uspostavljene za vladavine cara Galijena (253. – 268.).⁵⁶ Grad gubi na utjecaju i važnosti

⁵⁵ A. DOMIĆ KUNIĆ, I. DRNIĆ, 2020, 9 – 13.

⁵⁶ I. BORAS, 2015, 11 – 13.

krajem antike zbog generalne nestabilnosti rimske civilizacije i devastacije uzrokovane vojnim pohodima u periodu seobe naroda. Nakon antike opstaje kao manje naselje kroz srednji vijek do modernog doba kada se ponovno razvija u formi industrijskog središta sve do raspada Jugoslavije.

3.2. Sisak, Sv. Kvirin

Za potrebe ovog rada među mnogim istraženim lokalitetima unutar grada izdvojen je lokalitet Sveti Kvirin koji se sustavno istražuje od 2003. godine, a nalazi se na prostoru nekadašnjeg gradskog groblja iz 19. i prve polovice 20. stoljeća koji je danas prenamijenjen u Arheološki park Sveti Kvirin. Površina lokaliteta prostire se oko barokne kapele Svetog Kvirina čiji su ostatci u temeljima i danas vidljivi na lokalitetu.⁵⁷ Lokalitet se nalazi na lokaciji uz sjeverna gradska vrata antičke Siscije čiji su sjeverni ostatci zidina uz kapelu zabilježeni u 18. stoljeću od strane Luigija Ferdinanda Marsiglija.⁵⁸ Godine 2003. Konzervatorski odjel u Zagrebu provodi arheološko iskopanje na lokaciji vrtića sagrađenog 1970. godine koji se nalazi na južnom dijelu zemljišta predviđenog za Arheološki park Sveti Kvirin. Tom je prilikom otkrivena rimska građevina iz razdoblja od 2. do 4. stoljeća za koju se uspostavilo da je dio foruma.⁵⁹ Sljedeća kampanja istraživanja provođena je u razdoblju 2004. – 2007. godine u okviru projekta Sveti Kvirin. Tijekom manjih sezona iskapanja otkrivena je sekcija sjevernih zidina, višeslojna arhitektura gradskog ulaza, dijelovi *cardo maximus* i dijelovi sjevernog obrambenog jarka čije je postojanje dokumentirano još u 17. stoljeću. Analizom tehnike gradnje, materijala, okolnih struktura i nalaza, sjeverne gradske zidine datirane su u 4. stoljeće. Nalazi *terre sigillate*, tanjura, mužara, lucerni i stakla na položaju uza zid također datiraju u 4. stoljeće.⁶⁰

U okviru ovog lokaliteta nalazi se i sjeverni monumentalni ulaz Siscije koji je s obzirom na utvrđene komponente datiran u razdoblje od 1. do 4. st. bio višestruko preoblikovan. Ulaz se sastoji od više arhitektonskih elemenata u obliku prostorija, pilona i zidova. Od pokretnih

---

⁵⁷ T. LOLIĆ, 2022, 147.

⁵⁸ T. LOLIĆ, 2022, 147.

⁵⁹ T. LOLIĆ, 2022, 147 – 148.

⁶⁰ T. LOLIĆ, 2022, 147 – 151.

nalaza u slojevima prve faze nađeni su gruba kuhinjska keramika, *terra sigillata*, lucerna i novac datiran u 1. i 2. stoljeće.⁶¹ Sljedeća faza ulaza nadograđena je s portikom čijih je pet pilona pronađeno i datirano temeljem pokretnih nalaza u 2. stoljeće što odgovara širem kontekstu opsežne urbanizacije i razvoja Siscije za vrijeme vladavine cara Hadrijana (117. – 138.).⁶² Treća monumentalna faza sjevernog gradskog ulaza Siscije datira od prijelaza 2. u 3. stoljeće do 4. stoljeća i sastoji se od dvaju nadodanih masivnih paralelnih zidova koji se pružaju u smjeru sjever – jug, a utvrđen je i flankirajući ulaz čiji međuprostor obuhvaća potez *cardo maximusa*. Zidovi su sa sjeverne strane zatvoreni temeljima monumentalnih gradskih vrata i pretpostavljenog trijumfalnog luk. Zidovi su izrađeni od opeke povezane hidrauličnom žbukom na koje je u posljednjoj 4. fazi ulaza nadograđen još jedan zid datiran u 4. stoljeće.⁶³

Među brojnim materijalom pronađenim ovim istraživanjima za potrebe ovog rada izuzeta je samo jedna kategorija, ona PKP-a i to iz jedne stratigrafske jedinice SJ 843. Sloj je otkriven u kampanji istraživanja 2012. godine protežući se na uskoj površini čitavim sjevernim dijelom arheološke sonde u debljini od 60 cm ispod tankog prosloja gara. Tijekom istraživanja uočeno je da se sloj također nalazi unutar objekta zbog otkrivenih ostataka zidova prostorije. Iskapanjem sloja pronađeni su izgorjeli komadi drvenih greda, željezni klinovi i čavli, keramika, novac te tristotinjak olovnih pločica za obilježavanje trgovačke robe. Tolika količina olovnih pločica pronađena u jednom stratigrafskom sloju na površini od samo nekoliko m² postavlja pretpostavku da su bile pohranjene u vreće - samostalno ili s pripadnom robom unutar skladišta ili podruma iznad strukture koja je izgorjela ili srušena.⁶⁴ Unutar sloja pronađene su pisaljke/stilusi za urezivanje uz komade namotane olovne trake i veliki komadi olova iz kojih je vidljivo izrezivanje što ukazuje na to da su se pločice izrađivale neposredno u blizini pronalaska. Pločice su obostrano sadržavale imena osoba i/ili proizvoda uz detalje o težini i cijeni.⁶⁵ Generalno je na čitavom lokalitetu pronađena velika količina olovne i željezne šljake što uz lokaciju na samom rubu Siscije ukazuje na moguće deponiranje otpada iz obližnjih radionica ili skladišta. Šljaka u slojevima za niveliranje terena također odudara od ostalih rimskih lokaliteta na području Siska gdje se pokazalo da je za nivelaciju pretežno korišten

---

⁶¹ T. LOLIĆ, 2022, 151.

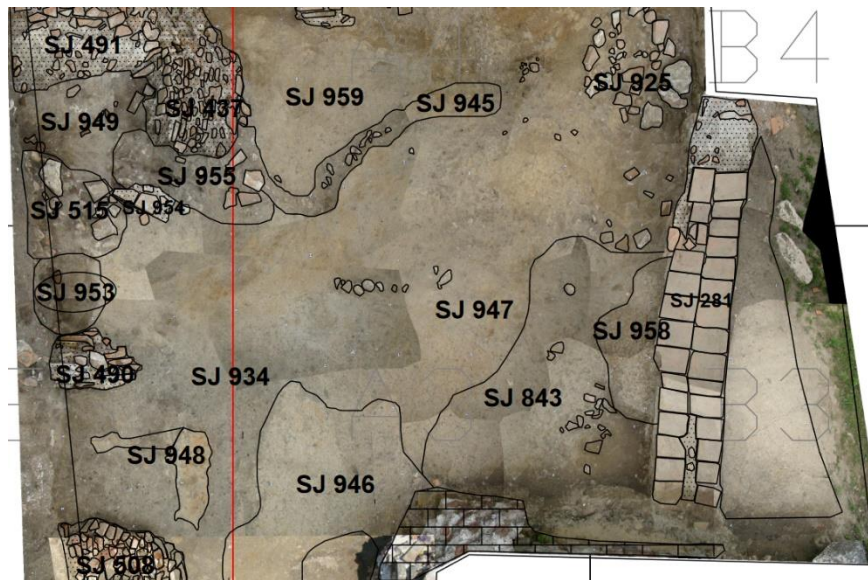
⁶² T. LOLIĆ, 2022, 151 – 153.

⁶³ T. LOLIĆ, 2022, 153.

⁶⁴ I. BORAS, 2015, 7 – 8.

⁶⁵ I. BORAS, 2015, 8.

riječni pijesak kojeg do danas ima u izobilju.⁶⁶ Olovne pločice pretežno su označavale odjevne predmete i tekstil što odgovara podatku da je Siscia bila veliko središte prerade vune koje se specijaliziralo za izradu prekrivača i tekstila od rabljene odjeće. Od metalnih nalaza u SJ 843 pronađeni su ostatci triju fibula: legionarska fibula (2. polovica 1. st. – početak 3. st.), koljenasta fibula (1. st. – 4. st.), mlađa varijanta fibule s dvama diskovima na luku i perforiranim držačem (sredina 1. st.).⁶⁷ Uz nalaze keramike datirane na kraj 1. i 2. stoljeća, precizniju dataciju omogućuju nalazi novca. Pronađen je dupondij cara Antonina Pija koji je vladao od 138. do 161. godine i komemorativni Augustov dupondij kovan u periodu od 15. do 18. godine za vladavine cara Tiberija s rasponom optjecaja 1. i 2. stoljeća.⁶⁸ PKP je gotovo u potpunosti koncentriran unutar ove stratigrafske jedinice što, uz ostatak nalaza, pruža veće mogućnosti interpretacije konteksta i preciznije datacije za razliku od okolnih jedinica. Analogije keramike analizirane u ovom radu pronalaze se na lokalitetima Osječenica Gorička, Sirmij i u Celju uz primjerke pronađene u Sisku na položaju Povijesni arhiv. Sve navedene stavke daju izrazito vrijedne informacije o arheološkom kontekstu ne samo stratigrafskog sloja SJ 843 već i o cjelini lokaliteta Sveti Kvirin koji će daljnjim istraživanjima i analizama zasigurno otkriti još mnogo tajni rimske Siscije.

Slika 12: Isječak crteža početne stratigrafske situacije, Sisak, Sv. Kvirin 2013. (R. ŠKRGULJA, 2013.)

⁶⁶ R. ŠKRGULJA, 2012, 9.

⁶⁷ R. ŠKRGULJA, 2013, 11 – 12.

⁶⁸ I. BORAS, 2015, 8.

3.3. Panonska keramika s premazom iz Siska

Iznimno dobar strateški položaj na trima rijekama i povezanost trgovačkih ruta koje su prolazile kroz Sisciju glavni su faktor u razvoju grada kao središta gospodarstva čitave regije. Obilje važnih resursa u obliku obližnjih ležišta željezne rude na Petrovoj i Zrinskoj gori uz dodatna ležišta u porječju rijeka Japre, Une i Save te kvalitetne hrastove šume koja je prekrivala čitavo područje doprinijele su snažnom razvoju metalurgije.⁶⁹ Čitav okolni prostor također je bogat ležištima gline. Samim time ne iznenađuje što se u Sisku prilikom bilo kakvih građevinskih radova ili posebice arheoloških iskapanja pronalazi mnoštvo nalaza keramičke i metalne prirode koji su osim trgovinom zasigurno i barem djelomično proizvođeni u gradskim obrtima. Među učestalim keramičkim nalazima se, osim *terre sigillate* i raznih oblika kuhinjske keramike, može izdvojiti panonska keramika s premazom koja je uobičajen nalaz na iskapanjima unutar granica grada. Prve naznake produkcije PKP-a u Sisciji nalazi Lajos Nagy u obliku keramičarske radionice koja je svojim elementima potpuno identična ustanovljenoj radionici *terre sigillate* također pronađene u gradu. Od nalaza su otkriveni kalupi i neuspjelo pečeni primjerci PKP-a, ali pronalazak samo jedne radionice zasad ne potvrđuje da je postojala intenzivna produkcija na masivnoj razini kakva se očekuje za veliki rimski grad poput Siscije.⁷⁰

Dosadašnje stanje poznavanja PKP-a iz Siscije relativno je loše, iako je ona pronađena na gotovo svim istraženim segmentima grada, no slabo je prezentirana u objavama. Potencijal Siscije kao snažnog radioničkog središta PKP-a očituje se kroz već spomenuti nalaz radionice od strane L. Nagya. On potvrđuje produkciju, ali bez dodatnih informacija o intenzitetu i distribuciji. Najbolji pregled materijala ove vrste, u kojem je okupljen materijal s nekoliko sisačkih lokaliteta, napravila je Ivana Miletić Čakširan 2019. godine, a sastoji se od vrlo malog uzorka od 84 primjerka PKP-a s prostora čitavog Siska. U tehnološkom smislu obrađeni korpus podijeljen je na sedam fabrikatnih kategorija proizvoda pečenih u oksidacijskim ili redukcijским atmosferama s konačnim sivim, crnim, crvenim, narančastim i smeđim premazom u mat ili sjajnom obliku.⁷¹ Kvantitativna analiza ulomaka pokazala je da 56 % njih ima sivi ili tamnosivi premaz, 29 % narančasti i crveni, 13 % crni i 2 % smeđi premaz što se također djelomično poklapa s ulomcima obrađenima u

⁶⁹ A. DOMIĆ KUNIĆ, I. DRNIĆ, 2020, 17.

⁷⁰ I. O. ROGULJIĆ, K. J. VUČKOVIĆ, 2022, 32.

⁷¹ I. M. ČAKŠIRAN, 2019, 134.

katalogu ovog rada. Ivana Miletić Čakširan također u okviru sistematizacije stvara prvu tipologiju oblika pronađenih primjeraka panonske keramike s premazom u Sisku koja se sastoji od 10 tipova čaša (TIP 1 – 10), 4 tipa tanjura (TIP 1 – 4) i 10 tipova zdjela (TIP 1 – 10).⁷² Dekoracija na posudama je dominantno izvedena ruletiranjem (utiskivanje malih kotačića ili štapića u svježu nepečenu glinu) niza zareza i linija samostalno ili s kombinacijom pečatiranog ukrasa floralnih motiva listova i cvjetova. Utisnuti ukrasi pokazuju da panonska keramika iz Siscije ima elemente jugozapadne i istočne panonske grupe.⁷³ Datacija obrađenih ulomka smješta se u razdoblje cijelog 2. i početka 3. stoljeća dok pojedini ulomci datiraju i kasnije što odgovara ulomcima obrađenima u katalogu, a koji datiraju u 2. stoljeće.⁷⁴ Na položaju lokaliteta Povijesni arhiv pronađeni su ulomci PKP-a s tragovima slučajnog kapanja ili djelomično nanesenog premaza što ukazuje na vjerojatno postojanje keramičke radionice⁷⁵ koje je dodatno potkrijepljeno ulomcima pod kataloškim brojevima 5, 10, 59, i 71 s jasnim tragovima kapanja ili nedovršenog nanošenja.

3.4. Obrada materijala s lokaliteta Sisak, Sv. Kvirin

PKP s lokaliteta Sisak, Sv. Kvirin tema je ovog rada, a sastoji se od 77 izdvojenih ulomaka koji su nakon iskapanja prošli sve postterenske faze obrade koje se sastoje od pranja, signiranja i deponiranja u Gradskom muzeju Sisak. Svi su ulomci iskopani unutar stratigrafske jedinice SJ 843 koja predstavlja otpadnu jamu ili ukopani element s funkcijom skladišta ili podruma unutar prostorije čiji su zidovi otkriveni prilikom iskapanja. Za potrebe izrade kataloga svaki je ulomak fotografiran, izmjeran i opisan, a glavni princip njihova predstavljanja bio je svrstavanje u pripadajući oblik posude po morfološkom kriteriju. Navedena morfološka analiza poslužila je za daljnja određivanja odlika materijala koje su, gdje god je bilo moguće, određene i kronološki i provenijencijski. Datacija je određena kroz kontekst stratigrafske jedinice u odnosu na ostatak lokaliteta i ostale pokretne nalaze pronađene u njemu koji sve ulomke keramike smještaju u 2. stoljeće. Važni databilni nalazi su novac u obliku dupondija Antonina Pija koji je vladao od 138. do 161. godine, dupondij cara Oktavijana Augusta koji je posebno kovan nakon njegove smrti u rasponu od 15. do 18. godine za vrijeme vladavine cara Tiberija. Datirani su i ulomak tarionika i

---

⁷² I. M. ČAKŠIRAN, 2022, 57.

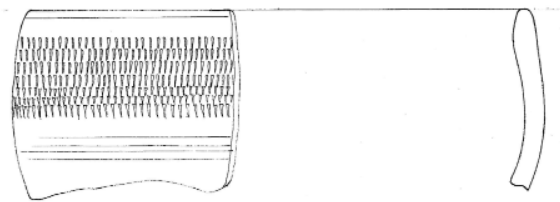
⁷³ I. M. ČAKŠIRAN, 2019, 132.

⁷⁴ I. M. ČAKŠIRAN, 2022, 58.

⁷⁵ I. M. ČAKŠIRAN, 64 – 65.

terre sigillate tipa Drag. 18/31 iz razdoblja od 1. do početka 2. stoljeća.⁷⁶ Statistika pojavnosti pojedinih oblika iznosi: 31 % zdjele, 29 % tanjuri, 15 % čaše i 25 % neodređeni. Statistika boja premaza nakon pečenja iznosi: 34 % siva, 22 % crna, 21 % narančasta/crvena, 3 % smeđa, 5 % kombinacija crna/narančasta ili smeđa/narančasta i 5 % bez premaza. Dekoracija je prisutna na 41 % ulomaka u nekoliko varijacija ruletiranih zareza i linija samostalno ili u kombinaciji. Uniformnost tipa dekoracije potencijalno označuje pripadnost istoj radionici. Prepoznati oblici uvrštavaju se u tipologiju Ivane Miletić Čakširan bazirane na ulomcima PKP-a pronađenih u Sisku i A. Premk bazirane na materijalu iz Sirmija. Analogije su također utvrđene s materijalom pronađenim na Osječenici (Ožanić 1998) i Turopoljskom Lugu (Makjanić; Košćević 1986/1987). Navedeni lokaliteti geografski su blizu Siscije što bi porijeklo pronađenih primjeraka PKP-a moglo smjestiti u neku od njezinih potencijalnih radionica. Unutar obrađenog materijala prepoznata su tri tipa zdjela (PANONSKA ZDJELA TIP 1, 6, 7), tri tipa tanjura (PANONSKI TANJUR TIP 2, 3, TIP III/8) i jedan tip čaše (PANONSKA ČAŠA TIP 5).

PANONSKA ZDJELA TIP 1 manjih je dimenzija, zaobljenih stijenki i ruba s ukrasima zareza i vodoravnih linija izvedenih kotačićem s crnim ili tamnosivim premazom (K: 12 - 18). Ovaj tip zdjele veže se uz spomenutu analogiju na lokalitetu Turopoljski Lug. Dodatna analogija vezana je uz TIP 12 PKP prema Lajosu Nagyiju (Nagy 2017). Tip zdjele datira se u drugu polovicu 2. stoljeća.

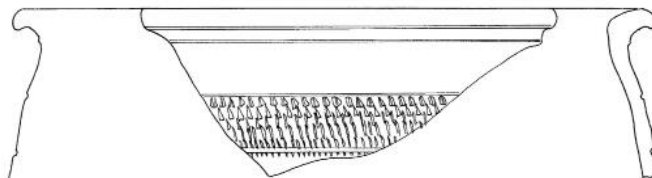

Slika 13: PANON Z. TIP 1 (I. M. ČAKŠIRAN, 2019, T. 50: 2)

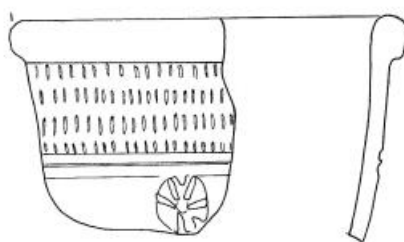
⁷⁶ I. BORAS, 2015, 8.

Zdjelu TIP 6 karakterizira finija izrada tanjih stijenki zaobljenog tijela sa suženjem vrata i izvijenim obodom. Dekoracija u obliku zareza i vodoravnih linija izvedenih kotačićem javlja se u gornjem dijelu tijela posude (K: 1 - 4).

Slika 14: PANON Z. TIP 6 (I. M. ČAKŠIRAN, 2019, T. 127: 2)

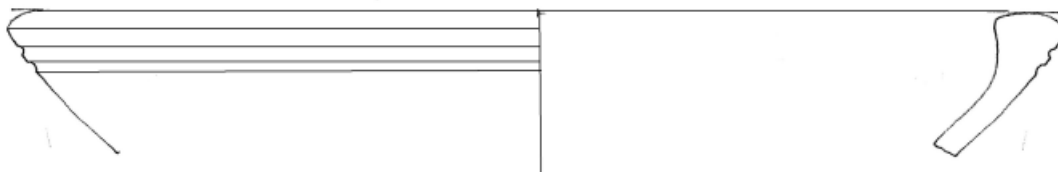
TIP 7 oblikom tijela odgovara zdjelama Drag. 37. dok je ukras izveden kotačićem oblikom zareza i linija i pečatiranjem floralnih motiva koji na obrađenim ulomcima izostaju. Primjerci mogu imati motive trokutastih ovula i listova u zoni trbuha posude (I. Miletić Čakširan 2019. T. 50: 1) Ovaj oblik čest je nalaz na lokalitetima u Panoniji i analogan je sa zdjelom TIP 25 prema Lajosu Nagyju (L. Nagy 2017.) Premaz je za razliku od ostalih dvaju tipova crveno-narančaste boje i ljušti se što ukazuje na slabiju kvalitetu (K: 19 - 21).⁷⁷

Slika 15: PANON. Z. TIP 7 (I. M. ČAKŠIRAN, 2019, T. 82: 4)

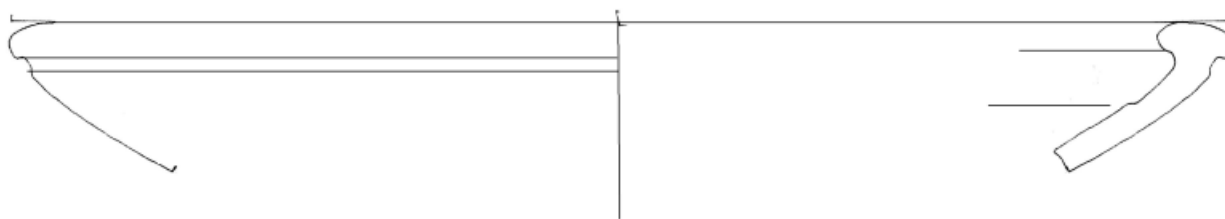
⁷⁷ I. M. ČAKŠIRAN, 2019, 137 – 138.

PANONSKI TANJUR TIP 2 definiraju karakteristike zaobljenih stijenki te prošireni uvinuti rub koji je zaobljen i prema unutrašnjosti. Dekor se sastoji od urezanih linija na vanjskoj površini ispod oboda i koncentričnih zareza u središtu na unutrašnjoj površini (K: 25/F). Analogije oblika pronađene su na Gradini Osječenica (Ožanić 1998). Stijenke tanjura su sive, a premaz je tamnosive do crne boje s metalnim sjajem (K: 25 - 28).

Slika 16: PANON. T. TIP 2 (I. M. ČAKŠIRAN, 2019, T. 143: 1)

Tanjur TIP 3 također ima zaobljene stijenke i prošireni zaobljeni rub, ali s dodatnim elementom prstenastih zadebljanja s objiju strana i kanelurom ispod vanjske strane ruba. Premaz je tamnosive boje metalnog sjaja dok su stijenke sive (K: 29, 30).⁷⁸

Slika 17: PANON. T. TIP 3 (I. M. ČAKŠIRAN, 2019, T. 143: 2)

---

⁷⁸ I. M. ČAKŠIRAN, 2019, 137.

Tanjur tipa III/8 definira konično tijelo s ravnim dnom. Premaz se javlja u crvenoj i narančastoj boji ili u kombinaciji s crnim premazom bez dekoracije. Analogija je ustanovljena s primjercima pronađenima u Singidunumu (Nikolić-Đorđević 2000) Ovaj oblik masovno je izrađivan s velikom varijacijom u kvaliteti premaza koji se na pronađenim ulomcima uglavnom ljušti. Pronađeno je vrlo malo primjeraka s kvalitetnim sjajnim premazom (K: 31 – 46).⁷⁹

Slika 18: tanjur TIP III/8 (J. DAVIDOVIĆ, 2022, PL. 6, 196.)

PANONSKA ČAŠA TIP 5 malih je dimenzija s loptastim tijelom te malenim zadebljanim obodom izvučenim prema van. Ukraš izostaje, a premaz je tamnosive boje metalnog sjaja.⁸⁰ Gotovo svi obrađeni ulomci u ovom radu iznimne su kvalitete karakteristične za PKP uz nekoliko iznimaka oštećenih gorenjem ili djelomično premazanih što potencijalno ukazuje na aktivnost produkcije u blizini samog lokaliteta ili na teritoriju Siscije. Materijal količinom i kvalitetom pokazuje snagu radionice u kojoj je proizveden i socioekonomski status stanovništva koje je potraživalo ovakav tip luksuzne robe.

Slika 19: PANON. Č. TIP 5 (I. M. ČAKŠIRAN, 2019, T. 142: 10)

---

⁷⁹ J. DAVIDOVIĆ, 2022, 188.

⁸⁰ I. M. ČAKŠIRAN, 2019, 135.

4. ZAKLJUČAK

Panonska keramika s premazom kao relativan novitet istraživanja u okvirima provincijalne rimske arheologije postupno izlazi iz kategorije slabo poznate građe naglašene manjkom istraživanja, objava, analiza i često pogrešne klasifikacije. Pomnijim proučavanjem zaključuje se da je rimska panonska keramika važan faktor obrtništva i trgovine čitavog prostora Panonije i dijelova Norika pod rimskim utjecajem, što dokazuje i niz arheoloških lokaliteta na kojima je potvrđena njezina prisutnost kao što su *Aquincum*, *Carnuntum*, *Vindobona*, *Mursa*, *Sirmium*, *Viminacium*, *Cibalae*, *Siscia* i mnogi drugi čiji će se broj zasigurno povećati daljnjim istraživanjima i revizijama. Odličan primjer stapanja utjecaja rimskog i lokalnog stanovništva vidljiv je upravo na nastanku panonske keramike s premazom koja u svojim začetcima preuzima utjecaje obiju kultura da bi se kasnije formirala kao zasebna vrsta keramike jedinstvena za matičnu regiju. Unatoč konkurenciji *terre sigillate* na tržištu visoko kvalitetne stolne keramike PKP dominira na lokalnoj i regionalnoj razini skoro čitavim vijekom proizvodnje i optjecaja u društvu od kraja 1. do 4. stoljeća s utvrđenim izvozom u Dalmaciju i Sjevernu Italiju. Postupnim individualnim nastojanjima arheologa u izradi univerzalne tipologije koja zasad ipak izostaje, napredak je postignut djelomičnom podjelom na varijante koje su primijećene temeljem geografske lokacije i klasificirane u grupe poput Sjeverozapadna, Sjeveroistočna i grupa Južna Panonija koja se dodatno dijeli na Jugoistočnu i Jugozapadnu grupu. Područje Hrvatske kao dio Južnopanonske grupe sadrži nekoliko lokaliteta s potencijalnim radionicama većega kapaciteta proizvodnje poput Murse (Osijek), Cibale (Vinkovci) i Siscije (Sisak) iz koje potječe keramički materijal katalogiziran u ovom radu. Obrađeni ulomci s lokaliteta Sveti Kvirin u Sisku na položaju uz sjeverna gradska vrata zaista pokazuju moguće naznake radionice zbog djelomično premazanih ulomaka i znakova nekontroliranog curenja i kapanja obojenog premaza što ne dovodi do zaključka da su takvi recipijenti sa sigurnošću odbačeni, nego su možda samo stavljeni na tržište s naznakom manje kvalitete, a time i cijene. Svi su ulomci također pronađeni unutar jedne stratigrafske jedinice SJ 843 čiji ostali nalazi poput spaljenih ostataka greda i velike količine olovnih pločica s oznakama cijene i informacijama o proizvodima pružaju moguć kontekst ukopane prostorije/podrumsa s funkcijom skladišta ili otpadne jame. Daljnjim istraživanjima i

preciznijim analizama zasigurno će se otkriti još mnoštvo korisnih podataka koji polako otkrivaju širu sliku rimske proizvodnje keramike ne samo u antičkoj Sisciji nego i na cijelom prostoru Panonije kroz jedinstven regionalni proizvod panonske keramike s premazom.

5. LITERATURA

ANDRAŠIĆ I., 2022. – Izabela Andrašić, *Pottery with VERUS RE stamp from Sveti Martin na Muri*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

BARANYAI BONIS E., 1942. – Eva Baranyai Bonis, *Die Kaiserzeitliche Keramik von Pannonien*, Budimpešta

BERGER – PAVIĆ I., Izida Berger – Pavić, *Pannonische Glanztonware im Nordwesten Pannoniens – Carnuntum und Vindobona, mit einer Auswertung der Ware in der Provinz und im Allgemeinen*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

BORAS I., 2015. – Ivana Boras, IMPRESSUM – TRAGOVI U OLOVU, Gradski muzej Sisak, Sisak

BRUKNER O., 1981. – Olga Brukner, *Rimska Keramika u Jugoslavenskom Delu provincije Donje Pannonje*, Beograd 1981.

DAVIDOVIĆ J., 2022. – Jasmina Davidović, *Pannonian slipped ware in Sirmium*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

DOMIĆ KUNIĆ A., DRNIĆ I., 2020. – Alka Domić Kunić, Ivan Drnić, *Segestika i Siscija – naselje s početaka povijesti*, SEGESTIKA I SISIJA – NASELJE S POČETKA POVIJESTI, Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb

GLAVAŠ V., KONESTRA A., UGARKOVIĆ M., 2022. – Vedrana Glavaš, Ana Konestra, Marina Ugarković, *Goods from the North. An update on wares, shapes and occurrences of Pannonian and other continental fine wares in the province of Dalmatia*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

JANEŽIČ M., SCHINDLER – KAUDELKA E., 2022. – Maja Janežič, Eleni Schindler – Kaudelka, *Fine tableware of Poetovio production: a short summary*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

JELINČIĆ VUČKOVIĆ K., OŽANIĆ ROGULJIĆ I., 2022. – Kristina Jelinčić Vučković, Ivana Ožanić Roguljić, *Introduction to Pannonian slipped ware in Croatia*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

KRAJŠEK J., ŽERJAL T., 2022. – Jure Krajšek, Tina Žerjal, *Celeian slipped ware. Pannonian slipped ware (PSW) from Celeia: the evidence from Mariborska cesta excavation*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

LELEKOVIĆ T., 2022. – Tino Leleković, *Pannonian slipped ware from Mursa: View of current level of research*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

LOLIĆ T., 2022. – Tatjana Lolić, *Urbanism of Roman Siscia – Interpretation of historical and modern maps, drawings and plans*, ARCHEOPRESS ROMAN ARCHAEOLOGY 89, Summertown, Oxford

MILETIĆ ČAKŠIRAN I., 2019. – Ivana Miletić Čakširan, TIPOLOŠKO KRONOLOŠKA KLASIFIKACIJA RIMSKE KERAMIKE IZ SISIJE, DOKTORSKI RAD, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb

MILETIĆ ČAKŠIRAN I., 2022. – Ivana Miletić Čakširan, *Pannonian slipped ware from Sisak*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

NAGY A., 2022. – Alexandra Nagy, *Stamped pottery in Aquincum*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

OŽANIĆ ROGULJIĆ I., 1998. – Ivana Ožanić Roguljić, GRADINA OSJEČENICA – ANTIČKO RAZDOBLJE, *Opvscvla archaeologica* 22, Zagreb

SCHINDLER KAUDELKA E., 2022. – Eleni Schindler Kaudelka, *Pannonische Glanztonware. A Special case in Central Europe or just a general pattern in Roman Pottery?*, ROADS AND RIVERS, POTS AND POTTERS IN PANNONIA – INTERACTIONS, ANALOGIES AND DIFFERENCES, ZBORNIK INSTITUTA ZA ARHEOLOGIJU, KNJIGA XVII, Zagreb

ŠKRGULJA R., 2012. – Rosana Škrgulja, SUSTAVNO ARHEOLOŠKO ISTRAŽIVANJE NA LOKALITETU SV. KVIRIN, 2012., Gradski muzej Sisak, Sisak

ŠKRGULJA R., 2013. – Rosana Škrgulja, IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA ARHEOLOŠKOG ISTRAŽIVANJA SISAK; SV.KVIRIN 2013., Gradski muzej Sisak, Sisak

SAŽETAK

Rimskodobna panonska keramika s premazom s lokaliteta Sisak, Sv. Kvirin

Panonska keramika s premazom stil je rimske keramike proizvođen na području provincije Panonije i Norika u razdoblju od kraja 1. do 4. stoljeća. Stil je nastao stapanjem utjecaja rimske *terre sigillate* i lokalnog utjecaja domorodačkog stanovništva uklopljenog u rimsku državu. Rimska panonska keramika visoke je kvalitete s premazima različitih boja te ukrasima s geometrijskim i floralnim motivima. Pretpostavlja se da je postojala proizvodnja na prostoru Hrvatske odnosno na području rimskih gradova Murse, Cibale i Siscije uz manje lokalne radionice. Katalog rada sadrži ulomke s lokaliteta Sisak, Sveti Kvirin, iz istraživanja 2013. godine rađenog na stratigrafskom sloju SJ 843 uz sjeverna gradska vrata Siscije tijekom kojeg je također pronađena velika količina olovnih pločica u funkciji etiketa s cijenom i s osnovnim informacijama o proizvodima uz koje su stajale.

Ključne riječi: *Sisak, Siscia, Sveti Kvirin, keramika, Panonija, panonska keramika s premazom, Panonischeglanztonware*

ABSTRACT

Pannonian slipped ware from the Sv. Kirin-Sisak site

Pannonian slipped ware is a style of Roman pottery produced in the area of the province of Pannonia and Norik in the period from the end of the 1st to the 4th century. The style was created by the fusion of the influence of the Roman terra sigillata and the local influence of the indigenous population incorporated into the Roman state. Roman pannonian ceramics are of high quality with coatings of different colors and decorations of geometric and floral motifs. Presumed production in Croatia in the area of the Roman cities of Mursa, Cibalae and Siscia with other smaller local workshops. The catalog of the work contains sherds from the site of Sisak, Sveti Kvirin from the 2013 research from the stratigraphic layer SJ 843 next to the northern city gate of Siscia, in which a large amount of lead tiles was also found in the function of price tags and basic information for the products they stood next to.

Keywords: Sisak, Siscia, Saint Quirinus, ceramics, Pannonia, Pannonian slipped ware, Panonischeglanztonware

6. KATALOG

U katalogu je obrađeno 89 ulomaka panonske keramike s premazom s lokaliteta u gradu Sisku na položaju Arheološkog parka Sveti Kvirin. Svi ulomci pronađeni su u kampanji arheološkog iskapanja 2013. godine nakon čega su oprani i pohranjeni sa signaturama u depo Gradskog muzeja Sisak. Keramika je na molbu ustupljena za obradu u svrhu izrade ovog diplomskog rada. Ulomci su grupirani pod jednu katalošku jedinicu gdje je sa sigurnošću potvrđena pripadnost istom recipijentu. Svaki je ulomak fotografiran te su uz slike predočeni opisni podatci u tekstualnom obliku.

Podatci se sastoje od:

- a. kataloškog broja
- b. mjesta nalaza
- c. opisa ulomka ili recipijenta
- d. dimenzija kojima je utvrđena visina, promjer, širina i debljina
- e. datacija.

1. 843/1

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomci zaobljene zdjele izvijenog oboda s riletiranim ukrasom zarezima i dvjema vodoravnim linijama u gornjoj zoni tijela, sjajni tamnosivi premaz na vanjskoj površini stijenke i unutrašnjoj površini oboda, curenje i kapi premaza vidljivi na unutrašnjoj površini stijenke ispod zone oboda

Dimenzije: 1) promjer – 208 mm

2) visina – 57 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 6 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

2. 843/15

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele s izvučenim obodom, sjajni sivi premaz na vanjskoj površini i unutrašnjoj površini oboda, ruletirani ukras u obliku zareza i linija u gornjoj zoni tijela posude

Dimenzije: 1) visina – 39 mm

2) širina – 60 mm

3) debljina – 4 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 6 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

3. 843/45

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele s izvučenim obodom premazanim sjajnim sivim premazom, dekoracija izvedena ruletiranjem u obliku niza zareza između dviju paralelnih linija u gornjoj zoni tijela zdjele

Dimenzije: 1) visina – 50 mm

2) širina – 46 mm

3) debljina – 4 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 6 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

4. 843/38

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele premazane tamnosivim sjajnim premazom, dekoracija izvedena ruletiranjem u kombinaciji zarezima i dviju linija

Dimenzije: 1) visina – 50 mm

2) širina – 70 mm

3) debljina – 6 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 6 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

5. 843/4

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele s djelomično nanesenim sjajnim tamnosivim premazom na vanjskoj površini i ruletiranim ukrasom zarezima i vodoravnih linija, kapanje premaza na unutrašnjoj stijenci

Dimenzije: 1) visina – 59 mm

2) širina – 65 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

6. 843/3

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene posude djelomično premazan sjajnim tamnosivim premazom na vanjskoj površini i vidljivim kapanjem premaza na unutrašnjoj površini, ruletirani ukras u obliku sitnih zarezova između dviju urezanih vodoravnih linija

Dimenzije: 1) visina – 77 mm

2) širina – 57 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

7. 843/5

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele djelomično premazan sjajnim tamnosivim premazom na vanjskoj površini i ruletiranim ukrasom zarezima i vodoravnih linija u gornjem dijelu ulomka

Dimenzije: 1) visina – 52 mm

2) širina – 47 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

8. 843/37

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele premazane sivim sjajnim premazom, dekoracija izvedena ruletiranjem u kombinaciji zareza i linije u gornjoj zoni tijela ulomka

Dimenzije: 1) visina – 60 mm

2) širina – 87 mm

3) debljina – 12 mm

Datacija: 2. st.

9. 843/6

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele sa sjajnim tamnosivim premazom na vanjskoj površini

Dimenzije: 1) visina – 32 mm

2) širina – 55 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

10. 843/36

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele djelomično premazane sjajnim tamnosivim premazom na vanjskoj površini tijela, kapi premaza na unutrašnjoj površini, dekoracija izvedena ruletiranjem u obliku niza zareza u gornjoj zoni tijela ulomka

Dimenzije: 1) visina – 62 mm

2) širina – 111 mm

3) debljina – 12 mm

Datacija: 2. st.

11. 843/7

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele djelomično premazan sjajnim tamnosivim premazom na vanjskoj površini

Dimenzije: 1) visina – 40 mm

2) širina – 36 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

12. 843/9

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele s jednostavnim zaobljenim obodom, crni mat premaz, ruletirani ukras s dvama redovima zareza ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 32 mm

2) širina – 92 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 1 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

13. 843/11

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele jednostavnog zaobljenog oboda, sjajni tamnosivi premaz, ruletirani ukras u obliku zarezova i žlijeba na vanjskoj površini oboda

Dimenzije: 1) visina – 61 mm

2) širina – 103 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 1 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

14. 843/13

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele s jednostavnim zaobljenim obodom tamnosivog mat premaza, ruletirani ukras u obliku zareza između dvaju žljebova direktno ispod oboda na vanjskoj površini

Dimenzije: 1) visina – 56 mm

2) širina – 85 mm

3) debljina – 10 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 1 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

15. 843/41

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele jednostavnog zaobljenog oboda, sjajni crni premaz i dekoracija izvedena kotačićem u obliku dviju paralelnih zona zarezova na vanjskoj površini oboda i direktno ispod njega

Dimenzije: 1) visina – 69 mm

2) širina – 72 mm

3) debljina – 6 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 1 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

16. 843/62

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele jednostavnog zaobljenog oboda, mat tamnosivi premaz, dekoracija izvedena ruletiranjem u obliku niza zareza i dviju linija ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 39 mm

2) širina – 68 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 1 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

17. 843/33

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1/2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele s jednostavnim zaobljenim obodom, sjajni crni premaz, dekoracija izvedena ruletiranjem u obliku zarezata i vodoravne linije ispod oboda na vanjskoj površini tijela

Dimenzije: 1) visina – 39 mm

2) širina – 48 mm

3) debljina – 6 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 1 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

18. 843/56

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1/2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele s jednostavnim zaobljenim obodom, sjajni crni premaz, dekoracija izvedena ruletiranjem u obliku niza zareza i žlijeba ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 46 mm

2) širina – 30 mm

3) debljina – 6 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 1 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

19. 843/51

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zdjele sigilatnog Drag. 37 oblika sa zadebljanim obodom premazana narančastim mat premazom, dekoracija izvedena ruletiranjem u obliku zareza i žlijeba ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 30 mm

2) širina – 45 mm

3) debljina – 6 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 7 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

20. 843/67

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zdjele sigilatnog Drag. 37 oblika sa zadebljanim obodom, narančasti mat premaz, dekoracija u obliku žlijeba ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 32 mm

2) širina – 55 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 7 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

21. 843/52

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zdjele sigilatnog Drag. 37 oblika sa zadebljanim obodom premazan narančastim mat premazom, dekoracija izvedena ruletiranjem u obliku niza zareza i žlijeba ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 28 mm

2) širina – 33 mm

3) debljina – 6 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Z. TIP 7 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

22. 843/55

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B2, SJ 843

Opis: ulomak zdjele s prstenastom nogom, sivi mat premaz na unutarnjoj i vanjskoj površini

Dimenzije: 1) visina – 95 mm

2) debljina – 5 mm

3) promjer – 111 mm

Datacija: 2. st.

23. 843/46

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak zaobljene zdjele djelomično premazan sjajnim sivim premazom, ukras izveden ruletiranjem u obliku zareza i linije

Dimenzije: 1) visina – 47 mm

2) širina – 60 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

24. 843/70

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak poluloptaste zdjele sa sjajnim smeđim premazom, dekoracija izvedena ruletiranjem u obliku zareza između dviju linija

Dimenzije: 1) visina – 34 mm

2) širina – 44 mm

3) debljina – 6 mm

Datacija: 2. st.

25. 843/2

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomci dubokog tanjura s sjajnim crnim premazom i zakrivjenim obodom, urezanim linearnim ukrasom na vanjskoj površini ispod oboda, na unutrašnjoj površini pri bazi posude urezani zarezi u kružnom potezu (ulomak F)

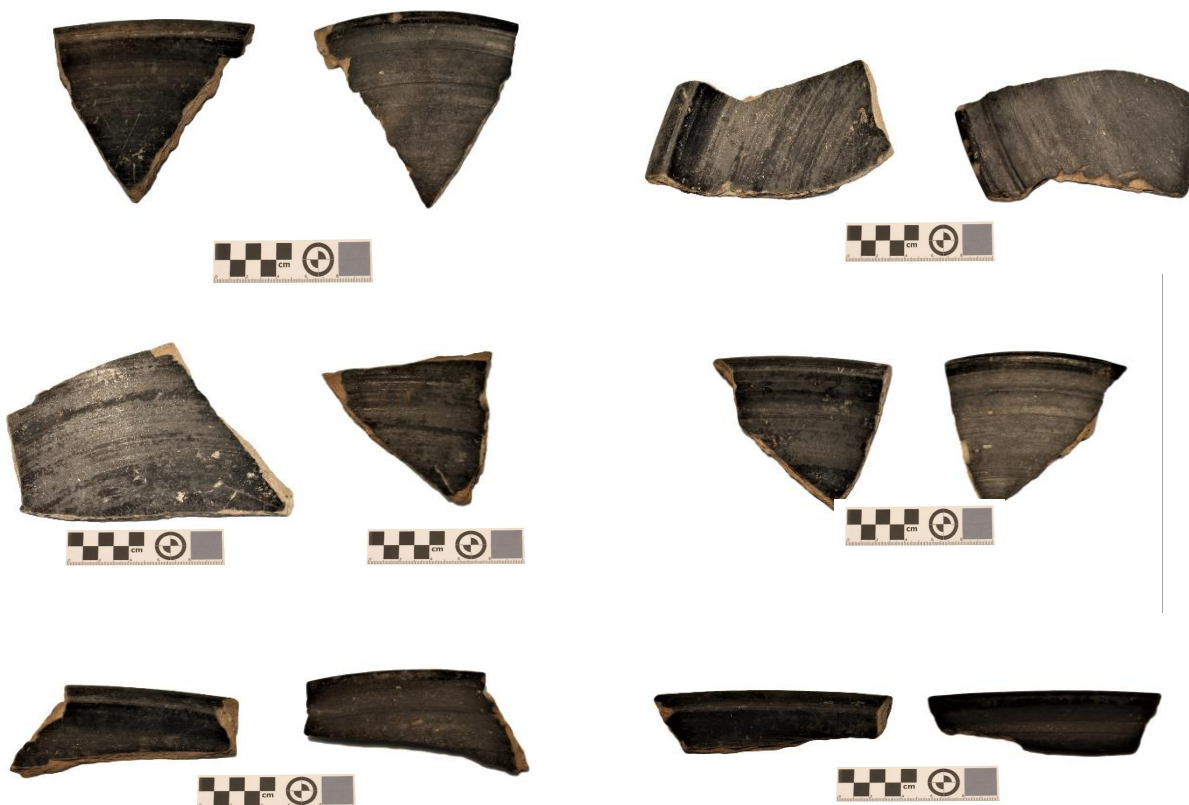
Dimenzije: 1) promjer – 255 mm

2) visina – 114 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. T. TIP 2 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

26. 843/35

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura sa zadebljanim zakrivljenim obodom, premazan sjajnim crnim premazom na unutrašnjoj površini i vrhu oboda, dekoracija u obliku žlijeba ispod oboda na vanjskoj površini

Dimenzije: 1) visina – 57 mm

2) širina – 115 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. T. TIP 2 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

27. 843/27

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura sa zadebljanim obodom, sjajni crni premaz na unutrašnjoj površini i vanjskom rubu oboda, ruletirana dekoracija žlijeba na vanjskoj površini ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 33 mm

2) širina – 54 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. T. TIP 2 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

28. 843/39

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura sa zadebljanim zakrivljenim obodom
premazan crnim mat premazom

Dimenzije: 1) visina – 39 mm

2) širina – 83 mm

3) debljina – 6 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. T. TIP 2 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

29. 843/63

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura zakrivljenog i zadebljanog oboda, sjajni tamnosivi premaz, dekoracija u obliku dvaju prstenastih zadebljanja na unutrašnjoj površini oboda

Dimenzije: 1) visina – 77 mm

2) širina – 93 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. T. TIP 3 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

30. 843/57

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura sa zadebljanim i zakrivljenim obodom, premazan sjajnim tamnosivim premazom po unutrašnjoj površini i vanjskom rubu oboda, dekoracija u obliku dvaju prstenastih zadebljanja ispod oboda na unutrašnjoj površini

Dimenzije: 1) visina – 35 mm

2) širina – 84 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. T. TIP 3 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

31. 843/12

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak dna dubokog tanjura s narančastim premazom

Dimenzije: 1) promjer – 156 mm

2) duljina – 90 mm

3) debljina – 10 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

32. 843/19

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura sa zaobljenim obodom, narančasti mat premaz

Dimenzije: 1) visina – 53 mm

2) širina – 79 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

33. 843/20

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak dna dubokog tanjura ravnog dna s mat narančastim premazom

Dimenzije: 1) visina – 49 mm

2) širina – 65 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

34. 843/22

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura zaobljenog oboda, sjajni crni premaz

Dimenzije: 1) visina – 52 mm

2) širina – 51 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

35. 843/23

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura sa zaobljenim obodom, narančasti premaz, crna diskoloracija uslijed gorenja

Dimenzije: 1) visina – 40 mm

2) širina – 77 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

36. 843/24

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura ravnog dna sa zaobljenim obodom i sjajnim sivim premazom

Dimenzije: 1) visina – 58 mm

2) širina – 53 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

37. 843/25

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura sa zaobljenim obodom, narančasti mat premaz

Dimenzije: 1) visina – 55 mm

2) širina – 70 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

38. 843/49

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura sa zaobljenim obodom, narančasti mat premaz na unutrašnjoj površini, crni mat premaz u zoni oboda na vanjskoj površini

Dimenzije: 1) visina – 54 mm

2) širina – 39 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

39. 843/50

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura sa zaobljenim obodom i narančastim mat premazom na unutrašnjoj površini,

Dimenzije: 1) visina – 49 mm

2) širina – 49 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

40. 843/59

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura zaobljenog oboda, premazan narančastim sjajnim premazom na unutrašnjoj površini

Dimenzije: 1) visina – 35 mm

2) širina – 28 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

41. 843/60

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura zaobljenog oboda premazan narančastim premazom na unutrašnjoj površini u kombinaciji s crnim sjajnim premazom u zoni oboda s obiju strana ulomka, rijetki sivi mat premaz na vanjskoj površini ili diskoloracija nastala uslijed gorenja ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 47 mm

2) širina – 55 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

42. 843/61

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B2, SJ 843

Opis: ulomak tanjura zaobljenog oboda premazan narančastim premazom na unutrašnjoj površini u kombinaciji s crnim sjajnim premazom u zoni oboda s obiju strana ulomka, rijetki sivi mat premaz na vanjskoj površini ili diskoloracija nastala uslijed gorenja ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 45 mm

2) širina – 58 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

43. 843/68

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura ravnog dna i zaobljenog oboda, sjajni narančasti premaz na unutrašnjoj površini i na vanjskom rubu oboda

Dimenzije: 1) visina – 40 mm

2) širina – 55 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

44. 843/69

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura ravnog dna i zaobljenog oboda, sjajni narančasti premaz na unutrašnjoj površini i na vanjskom rubu oboda

Dimenzije: 1) visina – 45 mm

2) širina – 48 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

45. 843/74

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak dubokog tanjura ravnog dna i zaobljenog oboda, premazan narančastim premazom po unutrašnjoj površini i vanjskom rubu oboda

Dimenzije: 1) visina – 36 mm

2) širina – 121 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: TIP III/8 (PREMK 1970.)

46. 843/26

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak ravnog dna tanjura s utisnutim ukrasom linija u kružnom potezu, premaz jednostran, tamnonarančaste do smeđe nijanse boja

Dimenzije: 1) visina – 37 mm

2) širina – 53 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

47. 843/54

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: fragmentirana poluloptasta čaša ravnog dna, djelomično premazana tamnosivim sjajnim premazom, svijetlosiva boja gline, bez dekoracije

Dimenzije: 1) visina – 49 mm

2) debljina – 4 mm

3) promjer – 70 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

48. 843/64

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak poluloptaste čaše s ravnim dnom, djelomično premazan tamnosivim mat premazom

Dimenzije: 1) visina – 41 mm

2) širina – 63 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

49. 843/77

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak poluloptaste čaše sa zadebljanim izvučenim obodom, djelomično premazan ispod oboda na vanjskoj površini sjajnim tamnosivim premazom

Dimenzije: 1) visina – 24 mm

2) širina – 40 mm

3) debljina – 3 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

50. 843/76

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak poluloptaste čaše sa zadebljanim izvučenim obodom, siva glina bez premaza i dekoracije

Dimenzije: 1) visina – 30 mm

2) širina – 61 mm

3) debljina – 3 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

51. 843/30

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak čaše s izvučenim obodom i poluloptastim tijelom, djelomično premazan sjajnim tamnosivim premazom na vanjskoj površini ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 25 mm

2) širina – 57 mm

3) debljina – 4 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

52. 843/66

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak poluloptaste čaše premazan sjajnim tamnosivim premazom

Dimenzije: 1) visina – 48 mm

2) širina – 33 mm

3) debljina – 3 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

53. 843/65

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak poluloptaste čaše djelomično premazan tamnosivim mat premazom

Dimenzije: 1) visina – 40 mm

2) širina – 31 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

54. 843/28

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak čaše s izvučenim obodom i poluloptastim tijelom, sjajni tamnosivi premaz na vanjskoj površini i unutarnjoj površini oboda

Dimenzije: 1) visina – 35 mm

2) širina – 29 mm

3) debljina – 3 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

55. 843/29

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak čaše s izvučenim obodom i poluloptastim tijelom, sjajni tamnosivi premaz na vanjskoj površini i unutarnjoj površini oboda

Dimenzije: 1) visina – 21 mm

2) širina – 47 mm

3) debljina – 4 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

56. 843/10

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak poluloptaste čaše s izvučenim obodom i crnim mat premazom

Dimenzije: 1) visina – 25 mm

2) širina – 37 mm

3) debljina – 3 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

57. 843/16

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak poluloptaste čaše s izvučenim obodom, crni sjajni premaz

Dimenzije: 1) visina – 31 mm

2) širina – 36 mm

3) debljina – 3 mm

Datacija: 2. st.

Tipologija: PANON. Č. TIP 5 (MILETIĆ ČAKŠIRAN 2019.)

58. 843/17

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak čaše s ravnim dnom bez premaza

Dimenzije: 1) visina – 28 mm

2) širina – 50 mm

3) debljina – 10 mm

Datacija: 2. st.

59. 843/8

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak posude djelomično premazan sjajnim tamnosivim premazom na vanjskoj površini i ruletiranim ukrasom s nizom sitnih kvadratića u reljefu vidljivih na gornjem rubu ulomka

Dimenzije: 1) visina – 29 mm

2) širina – 22 mm

3) debljina – 3 mm

Datacija: 2. st.

60. 843/14

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak posude s crnim premazom metalnog sjaja

Dimenzije: 1) visina – 29 mm

2) širina – 28 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

61. 843/18

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak posude sa svijetlim smeđim premazom na vanjskoj površini i linearnim ukrasom

Dimenzije: 1) visina – 54 mm

2) širina – 65 mm

3) debljina – 4 mm

Datacija: 2. st.

62. 843/21

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak posude sa zadebljanim obodom, sjajni narančasti premaz

Dimenzije: 1) visina – 29 mm

2) širina – 25 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

63. 843/31

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak posude s izvučenim obodom, siva glina bez premaza, dekoracija u obliku žljebova ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 39 mm

2) širina – 44 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

64. 843/32

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak posude s izvučenim obodom, siva glina bez premaza, dekoracija u obliku žljebova na tijelu ispod oboda

Dimenzije: 1) visina – 43 mm

2) širina – 59 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

65. 843/34

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1/2, SJ 843

Opis: ulomak posude premazan sjajnim crnim premazom, dekoracija izvedena ruletiranjem u obliku niza zareza, diskoloracija uslijed gorenja

Dimenzije: 1) visina – 36 mm

2) širina – 36 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

66. 843/40

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak oboda posude premazan crnim mat premazom s vanjske površine

Dimenzije: 1) visina – 24 mm

2) širina – 56 mm

3) debljina – 6 mm

Datacija: 2. st.

67. 843/42

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak dna posude s prstenastom nogom premazan tamnosivim sivim mat premazom, vidljive linije od izrade na lončarskom kolu

Dimenzije: 1) visina – 50 mm

2) širina – 54 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

68. 843/43

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak dna posude s prstenastom nogom premazan tamnosivim mat premazom, vidljive linije od izrade na lončarskom kolu

Dimenzije: 1) visina – 30 mm

2) širina – 58 mm

3) debljina – 4 mm

Datacija: 2. st.

69. 843/44

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak posude sa zaobljenim obodom premazan sjajnim tamnosivim premazom, dekoracija izvedena ruletiranjem u obliku niza zareza

Dimenzije: 1) visina – 30 mm

2) širina – 29 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

70. 843/47

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak posude premazan sjajnim crnim premazom, ukras izveden ruletiranjem u obliku zareza

Dimenzije: 1) visina – 24 mm

2) širina – 39 mm

3) debljina – 4 mm

Datacija: 2. st.

71. 843/48

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak posude djelomično premazan sjajnim sivim premazom, ukras izveden ruletiranjem u obliku zareza

Dimenzije: 1) visina – 29 mm

2) širina – 43 mm

3) debljina – 5 mm

Datacija: 2. st.

72. 843/53

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A2, SJ 843

Opis: ulomak posude s ravnim dnom premazan narančastim mat premazom, prstenasti otisak od lončarskog kola na vanjskoj površini dna

Dimenzije: 1) visina – 40 mm

2) širina – 80 mm

3) debljina – 6 mm

4) promjer – 160 mm

Datacija: 2. st.

73. 843/58

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat B1, SJ 843

Opis: ulomak posude premazan sjajnim sivim premazom, ruletirana dekoracija u obliku niza zareza između dviju linija

Dimenzije: 1) visina – 38 mm

2) širina – 23 mm

3) debljina – 4 mm

Datacija: 2. st.

74. 843/71

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak posude premazan kombinacijom smeđeg i narančastog sjajnog premaza

Dimenzije: 1) visina – 27 mm

2) širina – 19 mm

3) debljina – 7 mm

Datacija: 2. st.

75. 843/72

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak oboda posude izvijenog prema van, crni mat premaz, dekoracija u obliku žlijeba

Dimenzije: 1) visina – 25 mm

2) širina – 64 mm

3) debljina – 8 mm

Datacija: 2. st.

76. 843/73

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: ulomak ručke posude razdijeljen središnjom brazdom na dva dijela, premazan sjajnim crnim premazom

Dimenzije: 1) visina – 44 mm

2) širina – 25 mm

3) debljina – 10 mm

Datacija: 2. st.

77. 843/75

Mjesto nalaza: blok 28, kvadrat A1/2, SJ 843

Opis: dno posude s kružnim stopalom, bez premaza, prstenasti uzorak na dnu od lončarskog kola, crna diskoloracija prisutna zbog gorenja

Dimenzije: 1) visina – 17 mm

2) širina – 58 mm

3) debljina – 4 mm

Datacija: 2. st.

